

Ko e hā 'oku fili ai 'a e ako ma'olunga 'a e pule'angá?

Fakamatala ma'ae ngaahi mātu'á mo e kau tauhi'

'Oku teu'i e fanaú'e he ngaahi ako ma'olunga 'a e pule'angá ke nau fononga'ia ha mo'ui kakato mo fiemalie 'i he'enu lalahi', pea ke nau lava'i e ngaahi pole 'o e maamani 'o honau taimi'.

Ko e ako mo e faiako lelei

'Oku ngāue'aki'e he ngaahi 'apiako 'i he sisitemi ako pule'anga 'a NSW 'a e NSW Quality Teaching Framework (ko ha sisitemi fakafaiako, fakaako mo e founga sivi 'oku ne fakalahi e ola fakaako ma'ae fanauakó) ke 'oatu ha tu'unga 'oku anga-fakamanakoa, 'aonga mo ue'i fakafaiako mo fakaako. 'Oku teu'i kakato 'etau kau faiakó pea ma'u tu'unga fakaako ma'olunga. 'Oku toe 'atā foki 'etau ngaahi 'apiakó ki ha kau ngāue fakahinohino makehe 'oku nau hokohoko 'oatu ki he kau faiakó ha fale'i mo ha teu-fakafaiako ke fakapapau'i 'oku tauhi 'i he tu'unga ma'olunga tahá 'etau tu'unga fakafaiako mo fakaako 'i lokiakó.

Ngaahi faingamālie lahi 'i he ngaahi lesoni 'oku akó

'Oku 'oatu ki he fānauakó'e he ngaahi ako ma'olunga 'a e pule'anga 'a NSW ha ngaahi lesoni kehekehe mo lahi, ngaahi faingamālie mo e 'ilo mataotao. 'I he ako ngāue mo e ngaahi faingamālie ako ngāue, 'oku 'ikai ngata pé'a e ako 'etau fānauakó 'i he ngaahi lesoni kehekehe mo lahi, 'oku nau toe 'atā foki ki he ngaahi koosi kehekehe, pea ko e lahi 'oku fakalele fakataha mo e ngaahi 'Apiako TAFE. 'Oku lava foki 'e he fānauako ki 'olungá 'o toe ako 'a e ngaahi lesoni 'i he lēvolo 'o e 'univesiti' 'oku fekau'aki mo e HSC (Setifiketi 'oku ma'u 'i hano fakakakato lelei 'a e ngaahi fiema'u 'o e koosi Year 11 and 12). 'Oku ngāue'aki'e he ngaahi 'apiako 'i he ngaahi feitu'u ki 'utá mo mama'ó 'a e ngaahi fetu'utaki fakakomipiuta ke fakalahi ai e ngaahi lesoni 'oku 'oatu.

Ngaahi tu'unga mahu'inga 'oku mālohi

'E hokohoko atu 'e he ako ma'olunga 'a e pule'angá 'i ho feitu'ú 'a e tu'unga mahu'inga 'o e akó ne kamata 'e he 'apiako-si'i 'a ho'o tamá. 'Oku fiema'u ke mahinó'i he 'etau fānauakó 'a e mahu'inga 'o e faka'apa'apá, fatongiá, anga-tonú, lelei 'aupitó, 'atamai tau'atāiná, fetokoni'aki', kau he me'a 'oku fai, tokangá, totonú mo e temokalati. 'I he founga ni, te mau lava ai 'o tokoni 'i ho'o tamá ke:

- fakalalakala 'a e manako ki he akó
- vivili ki he lelei taha mo e ngaahi tu'unga ma'olungá
- fakalalakala 'a e tokanga mo e faka'apa'apá'i kinautolú mo e kakai kehé
- polepole he'enu ngāue

- fakahaai'a e ongo'i malohi'o e totonu mo e fakamaau-totonu fakasosiale
- ma'u ha ongo'i mahu'inga'ia i he hisitolia 'o'Aositelelia mo e sosaieti'o e ngaahi sivilaise kehekehe
- kau moni'i he ngaahi mea'oku fai', i honau tu'unga ko e kakai'o e fonua.
- kau tokoni ki he ako ki he kau 'Apolisinolo
- kau 'ofisa fetu'utaki mo ma'u fakamatala ma'ae komiunitii

Ko ha tokanga ki he ngaahi ta'u lotoloto (Years 5-9)

Kuo fakapapau'i ko e tokoni'i'o e fanau'oku i honau'ngaahi ta'u lotoloto' ko ha mea ia ke fakamu'omu'a i he ako pule'anga i NSW. Kuo fa'u'e he ngaahi'apiako ha ngaahi polokalama ta'u lotoloto ola lelei'aupito ke fakapapau'i ko e hiki'a e fanauako mo enau matu'a ki he ako ma'olunga ko e faingofua mo fiemalie taha'e ala lava.

Ngaahi ngaue poupu lelei'aupito

Ko e taha'o e ngaahi tefito'i malohinga'o e sisitemi ako pule'anga ko e fengae'aki lahi'a e kakai'oku nau ngaue ke fakapapau'i'oku lava lelei'e he tamasi'i/ta'ahine ako kotoa pe'o kau lelei ki he atakai'ofou honau'apiako.. Ko e ngaahi ngaue poupu'oku nau tokoni ki he fanauako ke nau lava'i'a enau liliu ki he ako ma'olunga'oku kau ai'a e:

- kau fale'i'o e fanauako
- kau fale'i'o e ngaahi taumu'a ngaue
- ngaahi timi ngaue fekau'aki mo e tu'unga fakaelofea'a e fanauako
- kau fale'i fakaako kuo nau 'osi paasi ki he ngaue ko ia
- kau faiako tokoni ki he fanauako'oku'i ai honau ngaahi faingata'a'ia fakaako
- kau faiako ki he lea faka-Pilitania ko ha lea hono ua

Ko e ngaahi ola fakaako ma'olunga, tu'unga fakaako mo fakafaiako lelei', lahi e ngaahi faingamalie i he silapa, ngaahi tu'unga mahu'inga'oku malohi', ngaahi ngaue tokoni'oku lelei'aupito mo ha tokanga ki he ngaahi ta'u lotoloto - ko e ngaahi'uhinga lelei ia'e ono ke lesisita ai ho'o tama i ha ako ma'olunga'a e pule'anga.

Ngaue Fakatonulea Telefoni'

Kapau'oku ke fiema'u ha taha fakatonulea ke tokoni'i koe ke fetu'utaki ki ho'o Puleako, katiki'o ta ki he Ngaue Fakatonulea Telefoni' i he fika telefoni 131 450'o kole ki ha taha fakatonulea i he lea faka-Tonga. 'E ta leva'a e tokotaha fakatonulea ki he Puleako pea'e tali i he laini' ke tokoni'i koe i ho'o talanoa. 'E ikai'eke totongi atu koe ki he ngaue ni.

NSW Department of Education

GPO Box 33
Sydney NSW 2001
T 9561 8000

Education
Public Schools